

تبادل دانشجویان بین‌المللی^۱

مقدمه

تبادل دانشجویی در بین کشورهای مختلف از اهمیت بالایی برخوردار است و هر روز بر این اهمیت افزوده می‌شود زیرا دانشجویان بین‌المللی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیمی بر اقتصاد یک کشور خواهند داشت. از این رو توجه عمده دولتمردان، بر سیاست جذب دانشجویان با استعداد است. لازم به ذکر است که این تأثیرات تنها از نظر اقتصادی نیست، بلکه از یکسو باعث تأثیرات زنجیره‌ای مانند انتقال دانش از یک کشور به کشوری دیگر می‌شود و از سوی دیگر سبب به وجود آمدن نیروهای کار بین‌المللی متخصص و کارآمد می‌گردد که این موضوع به نفع هر دو کشور دخیل در امر تبادل دانشجویی است. همچنین این موضوع باعث شناخت هر چه بیشتر افراد و دانشجویان خواهد شد که در پی آن ایجاد ارتباط بین کشورها و در نتیجه در بلندمدت سبب ایجاد ارتباط اقتصادی و تجاری بین دو کشور می‌شود.

تحقیقات به عمل آمده توسط تیم DAAD (خدمات تبادل دانشجویی آلمان)، نشان داد دانشجویان بین‌المللی تأثیر بسیار زیادی بر کشور میزبان دارند. مارگ وینترمنتل مدیر پروژه DAAD بر این باور است که سرمایه‌گذاری بر روی دانشجویان بین‌المللی ایده‌ای بسیار مفید خواهد بود. برای مثال دانشجویانی که بعد از تحصیل در کشور میزبان قصد دارند به کشور خود بازگردند می‌توانند به عنوان دوستان و نمایندگان از کشور میزبان در کشور خود باشند. آن دسته از دانشجویانی که پس از تحصیل برای مدتی در کشور میزبان ساکن می‌شوند نیز می‌توانند در تبادل فرهنگی بین ملت‌ها و همچنین مسائل اقتصادی و تجاری، بسیار مفید واقع شوند.

وزیر آموزش کشور آلمان؛ جوهانا وانکا، تأکید بر پذیرش و استقبال از دانشجویان بین‌المللی دارد؛ زیرا وی اعتقاد دارد این دانشجویان به تبادل دانش و دیدگاه‌های جدید در بین دو ملت کمک خواهند داشت؛ و همچنین این احتمال وجود دارد که دانشجویان در هنگام تحصیل و یا بعد از اتمام دوره تحصیلی در آن کشور سرمایه‌گذاری کنند، مالیات بپردازند و مشغول به

^۱ ترجمه و تنظیم: گروه روابط بین الملل هلدینگ آرمین افق ایرانیان

انجام خدماتی شوند که این موارد باعث پیشرفت اقتصادی و فرهنگی خواهد شد. برای دست آوردن چنین موقعیتی باید شرایط آموزشی مناسب و زیرساخت‌های آموزشی را تقویت کرد و نباید فراموش کرد که این اقدامات به سرعت نتیجه خواهد داد. در این راستا هدف‌های اصلی مشخص شده برای مسئولین دولتی و ایالتی، افزایش تعداد دانشجویان بین‌المللی است.

همچنین طی تحقیقات به‌عمل‌آمده از سوی سازمان یونسکو؛ در طول دهه اخیر، مهاجرت دانشجویان بین‌المللی با هدف تحصیل، افزایش چشم‌گیری داشته است. در سال ۲۰۰۹ بیش از ۲٫۵ میلیون دانشجو خارج از کشور خود در حال تحصیل بوده‌اند. این در حالی است که این رقم در حدود دو برابر نسبت به دهه گذشته افزایش داشته است و همچنان پیش‌بینی می‌شود این رقم در سال ۲۰۲۰ به حدود هفت میلیون دانشجو افزایش پیدا کند.

کشورهای پذیرش‌کننده دانشجویان بعد از اتمام دوره تحصیلی سعی در جذب این افراد به عنوان نیروی کار متخصص در کشور خود دارند. همچنین کشورهای مبدأ نیز تلاش دارند تا این افراد به کشور خود بازگردند تا از توانایی و دانش آن‌ها استفاده کنند. این تلاش برای جذب دانشجویان بعد از فارغ‌التحصیلی از طرف هر دو کشور مبدأ و میزبان به این دلیل است که این افراد سرمایه‌های ارزشمندی برای پیشرفت اقتصادی هر دو کشور است. در این میان فارغ‌التحصیلان بعد از اتمام دوره تحصیلی باید تصمیم بگیرند که در کدام کشور ساکن و وارد بازار کار شوند. در نهایت باید با در نظر داشتن بهترین شرایط برای ادامه زندگی و کار، تصمیم بگیرند. لازم به ذکر است افرادی که در رشته‌های بهتر و مناسب‌تر و متناسب با شرایط روز تحصیل کرده‌اند، قدرت انتخاب بالاتری دارند و به آن‌ها پیشنهادهای سودمندتری خواهد شد. در بعضی از کشورها حتی افراد متخصص برای ادامه تحصیل و ادامه کسب‌وکار به کشوری بهتر مهاجرت می‌کنند و پس از تحصیل و مدتی کار کردن به کشور خود باز می‌گردند. این افراد سرمایه‌های خالص یک کشور بشمار می‌آیند و نه تنها باعث پیشرفت اقتصادی بزرگی در یک جامعه می‌شوند بلکه باعث تبادل فرهنگی بین دو ملت نیز خواهند شد. جابجایی دانشجویان به طور کلی به معنای فرصتی برای تحصیل در موقعیتی جدید است.

هدف از مهاجرت

جهان به سرعت در حال تغییر و تحول است و دوره جدید این تغییرات شروع شده است. انسان‌ها به دنبال پیشرفت و زندگی بهتر، به مکان‌های مختلف دنیا نقل مکان یا مهاجرت

می‌کنند. در گذشته هدف از مهاجرت به دست آوردن شغل و حرفه و پیشرفت در آن بوده است اما امروزه به جز این موارد هدف از مهاجرت تحصیل نیز می‌تواند باشد. در این میان با پیشرفت در فناوری و ارتباطات، جابجایی افراد از یک نقطه به نقطه دیگر بسیار ساده شده است. دانشجویان به منظور دست یافتن به شرایط بهتر تحصیلی و آینده شغلی بهتر، از یک مکان به مکانی دیگر می‌روند و برای مدتی یا حتی برای همیشه در آنجا ساکن می‌شوند.

جابجایی به شکل‌های متفاوت و در موقعیت‌های مختلف رخ می‌دهد. افراد با صلاحیت، شایسته، سالم و ثروتمند برای به دست آوردن کسب‌وکار مناسب، تحصیلات و پیشرفت در زندگی مهاجرت می‌کنند. همچنین شهر گرایی، صنعت گرایی و نوین گرایی هر کدام می‌توانند به عنوان دلایل عمده مهاجرت به حساب بیایند.

در یک جامعه صنعتی با رقابت بالا، فرصت‌های بیشتری برای پیشرفت یک فرد در دسترس هستند که از دلایل جذب افراد از مناطق روستایی به جوامع شهری برای به دست آوردن استانداردهای بالای یک زندگی می‌باشد.

تبادل دانشجویان بین‌المللی

باید در نظر داشت که تعامل و همکاری میان انسان‌ها، شرکت‌ها و دولت‌مردان کشورهای مختلف باعث یکپارچگی در جهان خواهد شد؛ و همچنین بین‌المللی سازی تحصیلات و همکاری و تعامل بیشتر بین مراکز آموزشی می‌تواند به این امر کمک شایانی کند. به همین دلیل جابجایی دانشجویان بین‌المللی از یک کشور به کشور دیگر از اهمیت بالایی برخوردار است.

اقتصاددانان به طور کلی مهاجرت افرادی که دارای مهارت کاری بالا هستند را برای اقتصاد کشور میزبان بسیار مثبت ارزیابی می‌کنند و اعتقاد دارند این روند باعث شکوفایی اقتصادی آن کشور خواهد شد. از سویی دیگر مهاجرت افراد به منظور تحصیل در کشوری دیگر باعث ایجاد شبکه‌های ارتباطی بین کشور مقصد و کشور مبدأ می‌شود که این موضوع می‌تواند برای کشور مبدأ از نظر تبادل فرهنگی و اقتصادی بسیار سازنده و مفید باشد که گردش مغزها یکی از فواید این جابجایی دانشجویی می‌باشد.

فصلنامه علمی - تخصصی شاخص کارآفرینی (دیده بان مهاجرت)/۱۰۳

جابجایی دانشجویان بین‌المللی به عنوان یکی از شاخه‌های حرفه‌ای و تخصصی در امر مهاجرت در نظر گرفته شده و با توجه به تأثیرات مفید اقتصادی آن، عامل تعیین‌کننده‌ای در میان سیاست‌های تحصیلات عالی بشمار می‌رود.

لازم به ذکر است در میان سیاست‌های تحصیلات عالی نیز کیفیت بالای مؤسسات آموزش عالی و همچنین در دسترس بودن برنامه‌های آموزشی به یک زبان بین‌المللی که معمولاً انگلیسی است، می‌تواند به عنوان ابزاری مهم برای جذب دانشجویان بین‌المللی و در نهایت مهاجرتی تخصصی و مفید در نظر گرفته شود.

چرخش نخبگان و مغزها

بسیاری از کشورهای در حال توسعه نگرانی مشترکی دارند و آن هم فرار مغزها و نخبگان از آن کشورها است. افراد با استعداد و تحصیل کرده جهت ادامه تحصیل و به دست آوردن شرایط زندگی و کاری بهتر از یک کشور در حال توسعه به یک کشور توسعه‌یافته مهاجرت می‌کنند.

بر اساس تحقیقات به عمل آمده در سال ۲۰۰۴ توسط محقق بنام «روپورت» مشخص شد که در دو دهه گذشته دیدگاه منفی که نسبت به فرار مغزها وجود داشته، تغییر کرده است؛ و دلیل آن هم این بود که بسیاری از کشورهای در حال توسعه شاهد مزیت‌های اجتماعی بسیار زیاد از این پدیده بودند. فرار مغزها مقوله‌ای کاملاً منفی نیست زیرا اگر کشوری به درستی از آن بهره‌برداری می‌تواند از آن به عنوان سرمایه‌های انسانی در رونق اقتصادی آینده کشور خود استفاده کند. بسیاری از نخبگان بعد از اتمام تحصیل و مدتی کار در کشورهای توسعه یافته تمایل داشتند به کشور خود بازگردند که به این پدیده به اصطلاح «چرخش مغزها» گفته می‌شود.

مهاجرت افراد متخصص به کشوری دیگر باعث انتقال فناوری فرامرزی از کشور مبدأ به کشور مقصد و بلعکس خواهد شد که این موضوع همان چرخش مغزها و به دنبال آن پیشرفت، رونق اقتصادی و سازندگی برای هر دو کشور است. از آنجایی که سرمایه‌های انسانی یکی از ارکان اصلی در رشد اقتصادی یک کشور به شمار می‌آید، از میان فاکتورهایی مانند آموزش، پژوهش، نوآوری و همکاری با کشورهای درگیر، چرخش مغزها و نخبگان از اهمیت بالایی برخوردار است. افراد متخصص و ماهری که در کشورهایی غیر از وطن خود مشغول فعالیت

هستند در نهایت روزی با تجربیات بسیار زیاد و ارزشمندی که از کشوری دیگر به دست آورده به کشور خود باز می‌گردند و باعث شکوفایی اقتصادی وطن خود می‌شوند. به همین دلیل توجه بسیاری از دولتمردان نسبت به سیاست‌های مقابله با مهاجرت افراد جهت تحصیل، تغییر کرده و به سیاست تشویق این افراد به مهاجرت تبدیل شده است؛ و به این ترتیب از دهه ۹۰ میلادی شرایط مناسبی برای چرخش مغزها به وجود آمد.

نتیجه‌گیری

در میان کشورهای پیشرفته امروزی، مقوله مهاجرت به‌عنوان یکی از بهترین راه‌های توسعه اقتصادی و فرهنگی به شمار می‌آید. همچنین تبادل دانشجویان بین‌المللی نیز به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر در تبادلات فرهنگی و اقتصادی در میان کشورها در نظر گرفته می‌شود. این تأثیرات فرهنگی و اقتصادی نه تنها برای کشور مقصد مفید و سودآور است بلکه برای کشورهای مبدأ نیز بسیار سودمند و سازنده خواهد بود. در نظر داشتن تمهیدات لازم جهت ایجاد مراکز علمی سطح بالا و با کیفیت همچنین ارائه محتوای مفید و تخصصی از موارد مهم در جذب دانشجویان بین‌المللی، در نهایت موجب سودآوری اقتصادی بیشتر خواهد شد.

منابع

- Jonas Didisse, Thanh Tam Nguyen-Huu, Thi Anh-Dao Tran. (2018). Long walk to knowledge : On the determinants of higher education mobility to Europe. Kino Border Initiative, (2018,September,18).Education: A Major Reason for Migration. Retrieved From,<https://www.kinoborderinitiative.org/education-a-major-reason-for-migration/>.
- Michael Gardner. (2014,January,16).Multiple benefits of international students–Survey.Retrieved From,<https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20140116132626661>.
- Stef Oosterik, (2016). From brain drain to brain circulation: attracting high skilled migrants back:The improvement of Human Capital from brain circulation.University of Twente.